

اخلاق راه خوشبختی

مؤلفین:

سیده زهرا موسوی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوئین زهرا)

اصغر نیکومنش

(مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوئین زهرا)

سرشناسه	: موسوی، سیده زهرا
عنوان و نام پدیدآور	: اخلاق راه خوشبختی / مولف سیده زهرا موسوی، اصغر نیکومنش.
مشخصات نشر	: قزوین: سایه گستر، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص.
شابک	: 978-964-502-696-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: اخلاق
موضوع	: اخلاق اسلامی
شناسه افزوده	: نیکومنش، اصغر، ۱۳۳۹ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۰ م ۸ الف ۳ / BJ ۱۰۱۲
رده بندی دیویی	: ۱۷۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۶۸۲۸۶۹

نشر سایه گستر: قزوین، چهارراه نادری

تلفن: ۲۲ - ۲۳۸۰ - ۲۲۲۵۳۰۵ - ۲۸۱ -

- نام کتاب: اخلاق راه خوشبختی
- مولفین: سیده زهرا موسوی، اصغر نیکومنش
- نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۳۵۰۰ تومان
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: الهادی
- شابک: ۵ - ۶۹۶ - ۵۰۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- www.buiniau.ac.ir
- کلیه حقوق برای مولفان محفوظ می باشد.

فهرست

مقدمه	۱۵
فصل اول : کلیات	
تعریف اخلاق	۱۹
اخلاق در اصطلاح	۱۹
۱. صفات راسخ نفسانی	۱۹
۲. صفات نفسانی	۲۰
۳. فضیلت‌ها	۲۰
۴. نظام رفتاری حاکم بر افراد	۲۱
علم اخلاق	۲۱
فضائل و رذائل اخلاقی و جذب و دفع آن	۲۲
تفاوت انسان با حیوان	۲۴
راه کسب کمالات و سعادت	۲۵
رشد در سایه اخلاق خوب	۲۶
انسان با اخلاق الهی به خدا می رسد	۲۷
ارتباط اخلاق با آخرت	۲۷
اخلاق کاربردی	۲۹

۳۰	 اخلاق عمومی و اختصاصی
۳۰	 نسبی گرایی اخلاقی
۳۰	 دلایل نسبی گرایان چیست؟
۳۲	 مطلق گرایی اخلاقی
۳۲	 دلایل مطلق گرایان
۳۳	 مکاتب اخلاقی
۳۳	 ۱. مکتب اخلاقی فایده گرایی
۳۴	 ۲. مکتب اخلاقی لذت گرایی
۳۶	 ۳. مکتب اخلاقی قرارداد گرایی
۳۷	 ۴. مکتب اخلاقی احساس گرایی
۳۸	 ۵. مکتب اخلاقی کانت یا عقل گرایی
۳۹	 ۶. نظریه اخلاقی اسلام

فصل دوم : اخلاق فردی

۴۳	 نفس
۴۴	 خودشناسی
۴۶	 اخلاق فردی
۴۶	 نیروی عقل و شیطان
۴۷	 ساختن شخصیت و هویت مثبت
۴۹	 فضائل و رذائل اخلاقی

۵۰	 بندگی
۵۲	 اعتماد به نفس و تقویت آن
۵۲	 شیطان و اثراتش بر اخلاق
فصل سوم : اخلاق خانواده	
۵۹	 اخلاق خانواده
۶۰	 ارتباط اعضای خانواده با خالق مهربان
۶۴	 ارتباط اعضای خانواده با هم
۶۶	 ایستادگی در مقابل مشکلات زندگی و حل آنها
۶۷	 صلح رحم و قطع رحم و اثرات آن
۶۹	 تعلیم و تربیت فرزندان
۶۹	 تربیت چیست؟
۷۲	 تشکیل خانواده
۷۳	 همسر
۷۴	 همسر خوب کیست؟
۷۶	 خواستگاری و ازدواج
۷۹	 همسر داری
۸۱	 طلاق
۸۱	 ۱. علل طلاق
۸۳	 ۲. پیامدهای طلاق

نظریه‌های جنسی	۸۴
۱. نظریه تفریطی	۸۴
۲. نظریه افراطی	۸۵
۳. نظریه عادل	۸۶
فضائل و رذائل در اخلاق جنسی	۸۷
۱. عفاف و پاکدامنی	۸۷
۲. غیرت	۸۸
۳. پوشش	۸۸
خود داری از ارتباط با نامحرم	۹۰

فصل چهارم. اخلاق اجتماعی

معاشرت	۹۷
الف) شیوه معاشرت	۹۸
الف-۱) چگونه می‌توانیم بهتر زندگی کنیم	۹۸
الف-۲) مقابله با خوبی‌ها و بدی‌های دیگران	۹۹
الف-۳) خوش‌بینی، خوش‌رویی، خوش‌خلقی	۱۰۱
الف-۴) خیرخواهی و رعایت حق‌الناس	۱۰۲
الف-۵) پرهیز از گناه	۱۰۳
ب) آیین دوستی	۱۰۴
ب-۱) دوست کیست؟	۱۰۴

- ب-۲) یافتن دوست ۱۰۴
- ب-۳) چگونه دوستی کنیم ۱۰۶
- ب-۴) چه کسانی لایق دوستی هستند و چه کسانی نیستند ۱۰۷
- ج) مسئولیت پذیری ۱۱۱
- ج-۱) امر به معروف و نهی از منکر ۱۱۱
- ج-۲) شرایط و مزایای امر به معروف و نهی از منکر ۱۱۳
- ج-۳) تلاش برای دیگران ۱۱۴
- د) حفظ حریم ها ۱۱۵
- د-۱) حفظ حرمت ها ۱۱۵
- د-۲) احترام به قوانین ۱۱۷
- د-۳) عفو و گذشت ۱۱۸
- ه) آسیب های معاشرت ۱۲۰
- ه-۱) دروغ ۱۲۰
- ه-۲) جستجو در امور خصوصی افراد ۱۲۱
- ه-۳) سوء استفاده ۱۲۱
- ه-۴) شایعه ۱۲۲
- ه-۵) تخریب شخصیت ۱۲۳
- ه-۶) بدبینی و عیب جوئی ۱۲۴
- و) مشورت ۱۲۵

- و- (۱) مفهوم و شرایط مشورت ۱۲۵
- و- (۲) مشورت شرایط دارد ۱۲۵
- کار و زندگی ۱۲۷
- جایگاه کار در زندگی ۱۲۷
- الف) اثر کار بر فرد ۱۲۸
- ب) اثر کار بر زندگی و خانواده ۱۲۸
- ج) اثر کار بر جامعه ۱۲۹
- د) کدام کار ۱۲۹
- ه) کار و مال حرام ۱۳۲
- و) تعادل در مصرف ۱۳۲
- ز) راه‌های افزایش درآمد ۱۳۴
- ز- (۱) کار ۱۳۵
- ز- (۲) ایجاد اعتماد و اعتبار ۱۳۵
- ز- (۳) خوش خلقی و خوش رویی ۱۳۶
- ز- (۴) عدم گناه ۱۳۶
- ز- (۵) شکر ۱۳۸
- ز- (۶) انفاق ۱۳۹
- ز- (۷) تقوا و دعا ۱۴۰
- ز- (۸) نظر تنگ نبودن ۱۴۲

نقش خدا در روزی	۱۴۳
سیاست	۱۴۸
الف) ارتباط اخلاق و سیاست	۱۴۸
ب) دیدگاه‌ها درباره ارتباط اخلاق و سیاست	۱۴۹
ب-۱) جدایی اخلاق از سیاست	۱۴۹
ب-۲) اصالت سیاست و پیروی اخلاق از سیاست	۱۵۰
ب-۳) اصالت اخلاق و پیروی سیاست از اخلاق	۱۵۱
ج) ارتباط مردم و دولتمردان	۱۵۲
ج-۱) باید دو طرفه باشد	۱۵۲
ج-۲) وظایف دولت	۱۵۳
ج-۳) وظایف مردم	۱۵۵
ج-۴) زمان شناسی	۱۵۶
ج-۵) توان شناسی	۱۵۶
ج-۶) مصلحت جویی	۱۵۷
د) انتخاب مسئولین	۱۵۸
چه کسانی باید انتخاب شوند	۱۵۸
۱. تقوا	۱۵۸
۲. تجربه و تخصص و توانایی	۱۵۹

۳. حسن سابقه ۱۵۹
۴. اصالت خانوادگی ۱۶۰
- چه کسانی نباید انتخاب شوند ۱۶۰
- آزادی ۱۶۲
۱. آزادی یعنی چه؟ ۱۶۲
۲. آیا آزادی می تواند مطلق باشد؟ ۱۶۲
۳. آیا آزادی هدف است یا وسیله؟ ۱۶۳
۴. آزادی از کجا ریشه می گیرد؟ ۱۶۴
۵. آیا آزادی حد و مرزی هم دارد؟ ۱۶۴
۶. چه کسی و تا کجا محدوده آزادی را تعیین می کند؟ ۱۶۵
۷. پیامدهای سوء استفاده از آزادی چیست؟ ۱۶۶
۸. کدام جامعه، جامعه آزاد است؟ ۱۶۷
۹. نقش رسانه ها در عالم سیاست ۱۶۸
۱۰. با مسائل روز جامعه چگونه برخورد کنیم؟ ۱۶۹

فصل پنجم: اخلاق دانشجویی

- اخلاق دانشجویی یعنی چه؟ ۱۷۷
- نظر اسلام درباره جوینده علم ۱۷۷
- معیار دانشجویی ۱۷۹
- فرهنگ دانشجویی ۱۷۹

دانشجوی موفق.....	۱۸۲
دانشجو چگونه نقد میکند؟.....	۱۸۴
۱. ارزیابی و بررسی نقاط منفی.....	۱۸۴
۲. ارزیابی و بررسی نقاط مثبت.....	۱۸۴
۳. ارزیابی و بررسی نقاط مثبت و منفی.....	۱۸۴
ضرورت و آثار نقد.....	۱۸۵
شرایط نقد.....	۱۸۵
دانشجو اهل تحقیق است.....	۱۸۶
اهمیت تحقیق.....	۱۸۶
تحقیق ارزشمند.....	۱۸۶
دانشجو چگونه بحث و گفتگو می کند.....	۱۸۸
منابع.....	۱۹۱

مقدمه

سپاس خدایی را که خلقت انسان را نیکو کرد و او را با رنگ فطرت ایمان آفرید و به او معارف و بیان آموخت و نعمت احسان و تفضلش را براو ارزانی داشت و او را به کسب فضایل ارشاد کرد و از ارتکاب رذایل بر حذر داشت و سعی در نیکو کردن اخلاق را براو واجب نمود و او را با ترس از عذاب به تهذیب اخلاق تشویق کرد و با رفع مشکلات و تسهیل سختی‌ها و توفیق خویش طی این مسیر را براو آسان نمود و درود بر نبی اکرم (ص) که در قرآن حکیم چنین توصیف شده که تو به خلقی بس بزرگ آراستهای و نزدیکانش که خدای تعالی به دوستی آنها تشویق کرده و اهل ذکر که خدا به پرسیدن از آنها دستور داده و اولی الامر که به اطاعتشان امر نموده.

بدون تردید سازندگی درونی انسان و اصلاح و تهذیب نفس او در سعادت فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی او نقش به سزایی دارد. به طوری که اگر انسان تمامی علوم را تحصیل کند و کلیه نیروهای طبیعت را به تسخیر خویش در آورد اما از تسخیر درون و تسلط به نفس خود ناتوان باشد، از رسیدن به سعادت و نیل به کمال باز خواهد ماند تمامی پیشرفتهای علمی و صنعتی، در صورتی که همراه با اصلاح درون انسان نباشند، بسان کاختهای سر به فلک کشیده‌ای هستند که بر بالای کوه آتشفشان بنا گردیده‌اند از این رو تربیت روحی و اخلاقی انسان و در یک کلام ((برنامه انسان سازی)) برای هر جامعه‌ای امری به غایت جدی و حیاتی است.

احیای ارزش‌های اصیل اخلاقی و بازگشت به اصول فراموش شده اسلامی شرط لازم برای حاکمیت بخشیدن به اسلام در جامعه ماست زیرا بر خلاف سیستم‌های حکومتی و نظامات اجتماعی دیگر که تنها از راه قانون به حاکمیت خود استقرار می‌بخشند، حکومت اسلامی بر دوش فردفرد مسلمانان و بر دل‌های آکنده از نور ایمان و معرفت آنان تکیه می‌زند. به طوری که اگر مسلمانان خود را از اجرای دستورات فردی و اجتماعی اخلاقی اسلام معاف دارند و تنها حریم قانون را مرعی دارند، در این صورت باید از پیدائی جامعه‌ای که درهمه شئون خود متأثر از اسلام بوده و به معنی واقعی اسلامی باشد، چشم فرو بست. اسلام به عنوان یک دین الهی راه و رسم کامل و جامعی برای زندگی انسان در جهات و ابعاد گوناگون است. اسلام تنها مثنی قوانین نیست، بلکه یک روش عملی برای زندگی فردی و اجتماعی، مادی و معنوی انسان است، به طوری که در تمامی زمینه‌ها الگوهای لازم را در اختیار او قرار می‌دهد. نظام زندگی اسلامی، نظامی کاملاً غنی و بی نیاز از غیر است. اما این نظام زمانی پیروان خود

را به نتیجه مطلوب می‌رساند که جامعیت خود را حفظ کرده و واکله نشده باشد، یعنی پیروی از آن پیروی کامل و همه جانبه باشد، زیرا تعالیم آسمانی از نظر ارتباط و پیوستگی متقابل، شبیه اعضاء بدن اند. به طوری که اگر بخشی از آن دچار آسیب شود، بخش های دیگر نیز دستخوش آسیب می‌گردد. این ارتباط عمیق و متقابل بین بخش های مختلف تعالیم اسلامی سبب می‌شود که هر یک قسمت از آن مورد بی توجهی قرار گیرد، قسمت های دیگر نیز دچار آفت شود و هدف کلی به خطر افتد.

بنابراین، زمان جامعۀ مطلوب اسلام یا در عرصه وجود خواهد گذارد که نه تنها سیستم حکومتی، بلکه اقتصاد، نظام اقتصادی، مناسبات بین المللی و امثال آن الهام گرفته از تعالیم اسلامی باشد. بلکه اخلاق فردی و منش اجتماعی فرد فرد مسلمانان یا لاقلاً اکثریت آنان منطبق بر تعالیم عالیه اسلامی باشد. بی توجهی به سازندگی اخلاقی و معنوی، در همان زمینه های یاد شده قبلی نیز اشکالات اساسی بوجود آورده و تلاش های مسئولان جامعه را تا حد زیادی مواجه با ناکامی می‌سازد. بنابراین، جامعه اسلامی جامعه ای نیست که در آن تنها مسئولان حکومتی رهبران جامعه عامل به وظائف الهی و اسلامی خود باشند، بلکه جامعه ایست که هر مسلمانی با اعمال و رفتار و اخلاق خود سهمی در تکون آن بر عهده دارد.

در این کتاب که با هدف کمک به سازندگی معنوی و اخلاقی جامعه مان تدوین شده است، در فصل اول به کلیاتی در مورد علم اخلاق پرداخته و در فصل دوم به اخلاق فردی در فصل سوم به اخلاق خانواده و در فصل چهارم به اخلاق اجتماعی و در آخر هم به بحث اخلاق دانشجویی می‌پردازیم. نا گفته خود پیداست که امر تربیت روحی و اخلاقی به این حد متوقف نمی‌شود. بلکه آنچه اینجا مطرح می‌شود مدخلی است برای آشنایی با این موضوع حیاتی، و دانشجویان عزیز برای کسب معلومات بیشتر در این زمینه باید با مطالعات بیشتری موضوع را پی گیری نمایند.

بدیهی است که در این مکتوب کاستی ها و نارسایی هایی وجود دارد، به ویژه که عواملی مانند بضاعت اندک نگارندگان گستردگی مباحث، تازگی در برخی محورهای ساختاری و گستره عام مخاطبان، ضریب وجود این کاستی را مضاعف کرده است. بنابراین، از همه صاحب نظران ارجمند، اساتید گرانقدر و دانشجویان محترم که با انعکاس نقد و نظرهای خود بر مولفان منت خواهند نهاد، پیشاپیش با کمال خرسندی قدردانی نموده و خداوند مهربان را بر آغاز و انجام این کار سپاسگزاریم.

اصغر نیکومنش - سیده زهرا موسوی

زمستان ۱۳۹۰